

Korte mededelingen

Tweede vondst van *Merodon caucasicus* in Nederland (Diptera: Syrphidae)

Het genus *Merodon* is een soortenrijk genus van zweefvliegen dat voorkomt in Afrika en het Palearctische gebied. De larven van veel soorten, zo niet alle, leven van bloembollen van Amaryllidaceae en Liliaceae, waar ze soms veel schade kunnen veroorzaken. Veel van deze bloemen worden wereldwijd verhandeld, waarmee soorten nogal eens versleept worden. Zo zijn door import van bollen en/of planten uit het buitenland ook enkele malen exemplaren van vier verschillende niet inheemse soorten in Nederland terechtgekomen (Delfos & Van Helsdingen 2000, Hurkmans & De Goffau 1995, Reemer et al. 2009). Eén van deze soorten is *Merodon batumicus* Paromonov, gemeld door Delfos & Van Helsdingen (2000). Deze soortnaam wordt tegenwoordig als synoniem beschouwd van *M. caucasicus* Portschinsky (A. Vujić persoonlijke mededeling). Het betreffende exemplaar, een vrouwtje, werd op 23 mei 1972 aangetroffen op het landgoed Huys te Warmond in Warmond (AC 95-468); een kasteel met een oud en gemengd parkbos, met in de wijde omgeving vele bollenvelden. Op 6 september 1997 ving de tweede auteur een tweede vrouwtje *M. caucasicus* in een tuin in Hillegom (AC 100,5-478,8).

Op het eerste gezicht doet *Merodon caucasicus* denken aan de zeer algemene en wijdverspreide *M. equestris* (Fabricius). De grootte is vergelijkbaar en het borststuk en de achterlijfspunt zijn vrij sterk behaard, waardoor het dier in rust en met de vleugels over elkaar makkelijk aangezien kan worden voor *M. equestris*.

Deze soort zeer algemeen in de stedelijke omgeving en andere plekken waar veel bolgewassen te vinden zijn, zoals de bollenstreek. Van der Goot (1981) meldde dit onder andere van de omgeving Hillegom(!).

Merodon caucasicus (figuur 1-2) verschilt echter duidelijk van *M. equestris*. Het borststuk is kort maar dicht behaard, geelbruin met een brede zwarte band tussen de vleugels. Het schildje is net iets lichter behaard dan het borststuk. Het achterlijf is zwart met op tergiet 3 twee korte, rechte, fijne lijntjes van bestuiving die breed gescheiden zijn en deels wegvallen onder een driehoek van goudgele beharing. Tergiet 4 heeft langere bestuivingslijntjes die in het midden iets omhoog gebogen zijn en slechts smal gescheiden zijn. De beharing is licht witgelig op de basis helft van het eerste achterlijfssegment, langer naar de zijkant toe en daar ook doorlopend tot tergiet 3. In het midden is korte aanliggende zwarte beharing aanwezig die doorloopt tot het eind van tergiet 3. Aan de zijkant zijn twee smalle driehoeken van goudgele beharing zichtbaar die over de bestuivingslijntjes richting het midden lopen en aansluiten bij de goudgele beharing van de laatste twee tergieten. Een ander opvallend kenmerk is de duidelijke doorn die zich aan de basis van de driehoekige lamel bevindt aan de onderzijde van de top van dij 3, die door de uitbochtting erachter veel geprononceerder is dan bij *M. equestris*. In het veld is het vooral de iets langwerpiger bouw van het lichaam in combinatie met de kortere en minder

uitgebreide beharing die het verschil met de veel algemenere *M. equestris* weer geeft.

De locaties van beide vondsten van *M. caucasicus* liggen zo'n elf kilometer uit elkaar en bovendien midden in de bollenstreek. Er zit 25 jaar tussen beide waarnemingen. Dat zou kunnen duiden op twee afzonderlijke importgevallen, waarbij het aannemelijk is dat deze soort vaker is ingevoerd en niet ontdekt is in het veld. Het is evenwel ook mogelijk dat er zich misschien een kleine populatie bevindt in de bollenstreek die onopgemerkt blijft tussen de veel talrijkere *M. equestris*. Het doel van deze notitie is dan ook mensen op de vondst te attenderen in de hoop dat er vooral in de bollenstreek iets kritischer gekeken wordt naar de aanwezige soorten van het genus *Merodon*.

Literatuur

- Delfos MJ & Van Helsdingen PJ 2000. *Merodon batumicus*, een zweefvlieg nieuw voor de Nederlandse fauna (Diptera: Syrphidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 11: 147-148.
- Hurkmans W & De Goffau L 1995. Het geslacht *Merodon* in Nederland: phytosanitaire, ethologische, ecologische en systematische aspecten (Diptera: Syrphidae). Entomologische berichten 55: 21-29.
- Reemer M, Renema W, Van Steenis W, Zeegers T, Barendregt A, Smit JT, Van Veen MP, Van Steenis J & Van der Leij LJJM 2009. De Nederlandse zweefvliegen (Diptera: Syrphidae). Nederlandse Fauna 8: 1-442.
- Van der Goot VS 1981. Talrijk voorkomen van de grote narcisvlieg en een der kleine narcisvliegen in een bos aan de rand van de bollenvelden te Hillegom. Entomologische Berichten 41: 143.

1. Het vrouwtje *Merodon caucasicus* uit Hillegom, 6.ix.1997, dorsaal aanzicht. Foto: John Smit

1. Female *Merodon caucasicus* from Hillegom (province of Zuid-Holland), 6.ix.1997, dorsal view.

2. Het vrouwtje *Merodon caucasicus* uit Hillegom, 6.ix.1997, lateraal aanzicht. Foto: John Smit

2. Female *Merodon caucasicus* from Hillegom (province of Zuid-Holland), 6.ix.1997, lateral view.

Summary

A second record of *Merodon caucasicus* from the Netherlands (Diptera: Syrphidae)

In 1972, a female of *Merodon caucasicus* Portschinsky was collected in the western part of the Netherlands, in an area where commercial floriculture is booming business. Here we record a second female, collected some 25 years later a mere eleven kilometers from the first site. Due to the

floriculture, there is a lively international trade in bulbs and flowers, which might be the reason that this species is imported twice. On the other hand, it might also be possible that a small population is present in this area, which is largely overlooked due to the large numbers of the superficially similar indigenous *Merodon equestris*. Therefore the female *M. caucasicus* is depicted and key features are described so that it might be easier to identify in the field.

John T. Smit
EIS Kenniscentrum Insecten
Postbus 9517
2300 RA Leiden
John.smit@naturalis.nl

Siem C. Langeveld
Valckslootlaan 70
2181 TS Hillegom

Dubbelhoekbandspanner (*Euphyia biangulata*) (Lepidoptera: Geometridae): na 45 jaar opnieuw in Nederland gezien

Tot nu toe waren er van de dubbelhoekbandspanner, *Euphyia biangulata* (Haworth) slechts vier individuele vlinders uit Nederland bekend (www.vlinderstichting.nl). Drie waarnemingen stammen uit de 19e eeuw, twee in Gelderland en één in Zuid-Holland. Op 27 juni 1973 werd de vierde en laatste vlinder bij Heerde (Gelderland) gezien. Gelet op het geringe aantal individuen dat verspreid over een zeer lange periode is waargenomen, zal deze soort in Nederland nooit inheems zijn geweest en betroffen alle gevallen zwerwers. Op 15 mei 2018 ving de tweede auteur in zijn tuin te Berkelaar, gemeente Echt (Limburg), op licht met behulp van een laken en een ML-lamp van 160 Watt een mannetje van deze fraaie spanner-soort (figuur 1). Deze waarneming is derhalve na 45 jaar de vijfde ooit in Nederland en de eerste voor de provincie Limburg. Ook bij deze nieuwe vondst zou het om een incidentele zwerwer kunnen gaan. Dit roept de vraag naar de herkomst van deze vlinder op.

In Duitsland is de vlinder uit alle

deelstaten gemeld, maar is het een lokale soort die in sommige gebieden nog niet is gevonden (Steiner 2014). In de zuidelijke helft van de aan Limburg grenzende deelstaat Noordrijn-Westfalen, is het aantal vindplaatsen van de dubbelhoekbandspanner in deze eeuw meer dan verdubbeld. Zo is de adulte vlinder in de afgelopen twaalf jaar in de omgeving van Aken, vlakbij de Nederlandse grens, op ongeveer 45 km in vogelvlucht verwijderd van de nieuwe Limburgse vindplaats, op dertien plekken gesignaleerd. Eén plek bevindt zich ten noordoosten van Aken en twaalf liggen in de noordelijke Eifel ten zuidoosten van deze stad (<http://nrw.schmetterlinge-bw.de>).

In België zijn adulte vlinders in vijf provincies waargenomen, maar na 2004 alleen nog in Wallonië in de provincies Luik, Namen en Luxemburg (De Prins 2016). Ook hier is, net als in de Eifel, het aantal vindplaatsen toegenomen. Op de website Waarnemingen.be is te zien dat de dichtstbijzijnde locatie waar de vlinder is gezien, zich in de omgeving

van Malmédy op ongeveer 75 km afstand van Echt bevindt.

Dit alles maakt het waarschijnlijk dat de vlinder van Echt afkomstig is uit de Eifel of Ardennen. Het areaal van deze soort strekt zich uit van de Britse Eilanden in het westen over West- en Midden-Europa tot de Oeral in het oosten. In het noorden komt ze voor tot in Zuid-Zweden en Zuid-Finland en in het zuiden loopt de verspreiding van Spanje via Italië naar de Balkan en verder naar Klein-Azië en de Kaukasus (Ebert 2001).

De habitat wordt gevormd door (de randen van) vochtige loof-, naaldbossen, gemengde bossen en struwelen (Ebert 2001, Steiner 2014). De vlinders vliegen in twee generaties van mei tot juni en van juli tot augustus (Ebert 2001, Leraut 2009, Robinau 2007, Steiner 2014). In koelere, hoger gelegen gebieden komt slechts één generatie voor (Ebert 2001, Robinau 2007). Op Waarnemingen.be (2018) is te zien dat de vlinder in België slechts drie keer in mei is gezien.

Als waardplant wordt vogelmuur (*Stellaria media*) genoemd, maar waarschijnlijk komen ook andere soorten muur in aanmerking (Ebert 2001, Leraut 2009, Steiner 2014). Zo wordt op de

1. Dubbelhoekbandspanner (*Euphyia biangulata*), imago ♂, Berkelaar (Echt, Limburg), 15.v.2018, leg. R. Hulsbosch. Foto: Ramon Hulsbosch
1. Cloaked carpet (*Euphyia biangulata*), imago ♂, Berkelaar (Echt, province of Limburg), 15.v.2018, leg. R. Hulsbosch.

2. Imago's van (links) de scherphoekbandspanner, *Euphyia unangulata*, en (rechts) de dubbelhoekbandspanner, *Euphyia biangulata*. Foto: Marcel Prick
2. Imagines of (left) the sharp-angled carpet, *Euphyia unangulata*, and (right) the cloaked carpet, *Euphyia biangulata*.